

AZ 1896/2006/EK RENDELET, A 44/2001/EK RENDELET ÉS A 2005. ÉVI VII. TÖRVÉNY EGYMÁSHOZ VALÓ VISZONYA A BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK TÜKRÉBEN

ASBÓTH-HERMÁNYI Lőrinc Bence
doktorandusz (PPKE JÁK)

A nemzetközi magánjog hatékony működésének lételeme az adott fogalmak és terminus technikusok azonos értelmezése. Ha egy adott fogalomnak nincs egységes jelentése, akkor az egyes bíróságok értelmezése diverzifikált lehet, amely nagyban megnövelheti a jogbizonytalanságot. Ennek elkerülése érdekében egy adott tagállam bíróságának lehetősége nyílik az Európai Unió Bíróságától jogértelmezési kérelmet előterjeszteni. Jelen tanulmányban olyan eseteket mutatok be, amely nyomán a fenti jogértelmezési eljárás van folyamatban.

Két angliai nagyváros között közlekedő légi járat törlése miatti igényét egy magyar utas, engedményezési szerződéssel az ilyen igények érvényesítésével foglalkozó, angliai székhellyel rendelkező jogosulti társaságra engedményezte.

A jogosult az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló 1896/2006/EK rendelet¹ (Továbbiakban: „EU FMH rendelet”) alapján magyar közjegyző előtt európai fizetési meghagyásos eljárást kezdeményezett, az általa megjelölt angliai székhelyű légitársaságával, mint kötelezettel szemben. A kötelezett elleni hatszáz euró és járulékai iránti kártérítési kérelmét arra alapította, hogy az adott repülőjárat törlése miatt őt kár érte.

A közjegyző a joghatóságát nem kizárólag az EU FMH rendelet, hanem a Montrealban, 1999. május 28-án kelt, a nemzetközi légi fuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítéséről szóló Egyezményre (Továbbiakban: „Montreali Egyezmény”) is – melyet Magyarországon a 2005. évi VII. törvény hirdetett ki –, figyelemmel arra, hogy Magyarország a Montreali Egyezmény

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2006. 12. 30. L 399/1. szám

részes állama, és a Montreali Egyezmény 33. cikk 1. pontja értelmében kártérítés iránti kereset – a felperes választása szerint – nem csak a fuvarozó állandó lakhelye vagy elsődleges székhelye szerint illetékes bíróság előtt indítható, vagy ott, ahol a fuvarozó olyan üzleti telephellyel rendelkezik, amelyek révén a szerződést megkötötték, vagy a rendeltetési hely szerint illetékes bíróság előtt indítható, hanem az egyik Szerződő Állam területén is. A fizetési meghagyással szemben a kötelezett ellentmondással élt.

A közjegyző az ügy iratait a kötelezett határidőben érkezett ellentmondására tekintettel az EU FMH rendelet 26. cikkén keresztül alkalmazandó a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (Továbbiakban: „Fmhtv.”) 38. § (3) bekezdése alapján, a fizetési meghagyásos eljárás iratait megküldte a Kúriának abból a célból, hogy az eljárás lefolytatására az 1952. évi III. törvény (Továbbiakban: „Pp.”) 45. § (1) bekezdése alapján jelölje ki az eljáró bíróságot, mert bár a magyar közjegyzőnek az európai fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására joghatósága volt a Montreali Egyezmény értelmében, de a Pp. 29–37. §-ai alapján azt már a közjegyző nem tudta megállapítani, hogy melyik bíróság jogosult az ellentmondás folytán eljárni. A Kúria felhívta a közjegyző figyelmét az EU FMH rendelet 26. cikkében foglaltakra, azzal, hogy a jogosult nyilatkozatának megfelelően járjon el.

Bár az Fmhtv. 38. §-a értelmében a közjegyző az ügy iratait csak akkor küldi meg a jogosult által megjelölt bíróságnak, ha azt a jogosult a fizetési meghagyás iránti kérelemben jelölte meg, és nem utólagosan nyilatkozik, a közjegyző a Kúria döntésének megfelelően felhívta a jogosultat nyilatkozattételre.

A közjegyző felhívására a jogosult képviselője úgy nyilatkozott, hogy az ellentmondás folytán perré alakuló eljárás lefolytatására illetékes bíróságot – a közjegyző által megjelölt okokkal azonos alaptól – nem tudja megjelölni, ezért a közjegyző ismét a Kúriához fordult az eljáró bíróság kijelölése érdekében.

A Kúria mellőzte a kijelölés tárgyában való döntést, és a közjegyzőt a már kibocsátott fizetési meghagyás felülvizsgálatának keretében annak visszavonására utasította azért, mert a Kúria álláspontja szerint hiányzott az EU FMH rendelet 3. cikk (1) bekezdése által előírt „határon átnyúló ügy”-kritérium teljesülése.

Álláspontom szerint egy ügy nem attól ‘határon átnyúló’, hogy legalább az egyik fél a másik féltől eltérő tagállamban rendelkezik székhellyel, hanem ‘határon átnyúló ügynek minősül az, amelyben legalább az egyik fél az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel’ [EU FMH rendelet 3. cikk (1) bek.].

Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a közjegyző a joghatóságát tévesen alapította a Montreali Egyezményre, mert annak 1. cikk 2. pontja szerint, az egyez-

mény értelmében *nemzetközi fuvarozás* minden olyan fuvarozás, amelyeknél a szerződő felek megállapodása szerint az *indulási és a rendeltetési hely* – akár a fuvarozás megszakításával vagy átrakodással, akár anélkül – *vagy két szerződő állam területén, vagy csak az egyik szerződő állam területén* helyezkedik el, de a megállapodásban egy másik állam területén lévő *közbeeső leszállást irányoztak elő*, akkor is, ha az az állam nem tartozik a szerződő államok közé.

Azaz, a konkrét tényállásban függetlenül attól, hogy angliai légitársasággal szemben – igaz magyar utas igényét – angliai székhelyű jogosult érvényesítette, figyelemmel arra, hogy a légi járat Anglia két nagyvárosa között közlekedett, a járat törléséből fakadó igény nem minősülhetett nemzetközi fuvarozásból fakadó igénynek.

A közjegyző – mivel Magyarországon nem érvényesül a common-law országokban jól ismert előzetes döntésekhez való kötöttség (precedensjog) – a soron következő ügyében is hasonlóan járt el, azzal a különbséggel, hogy itt már valóban alkalmazandó volt a Montreáli Egyezmény, figyelemmel arra, hogy az angliai székhelyű jogosult németországi székhelyű légitársaság. kötelezett szemben indított eljárást, az Anglia és Németország között közlekedő repülőjárat három órát meghaladó késése miatt. Ebben a kérdéskörben, nagy valószínűséggel jelen konkrét tényállás alapján, C-94/14. sz. ügyszám alatt folyik előzetes döntéshozatali eljárás, azaz a Kúrián a közösségi jog értelmezésével kapcsolatos kérdés merült fel.

Ezt erősíti meg dr. Gombos Katalin egyetemi docens (SZTE ÁJTK) – és kúriai bíró – „A határon átnyúló elemeket tartalmazó jogviták bírói gyakorlata” c. művében² feltett kérdések sorozata, amire megpróbálok választ találni.

Kérdésként fogalmazódik meg, hogy a Montreáli Egyezményen alapuló kártérítési követelés a ‘nem vitatott követelés’ kategóriájába sorolható-e. Álláspontom szerint nem. Egy követelés nem attól nem vitatott, hogy a kötelezett bizonyos esetekben mentesülhet a felelősség alól. Így irreleváns a C-581/10. és C-629/10. sz. Emeka Nelson és társai kontra Deutsche Lufthansa AG, valamint TUI Travel plc és társai kontra Civil Aviation Authority ügyben 2012. október 23-án hozott ítéletben történő azon hivatkozás, hogy maga az idővesztesség nem minősül a Montreáli Egyezmény értelmében vett késésből eredő kárnak, azaz *nem tekinthető automatikus jogkövetkezménynek a kártérítés fizetése*, amire utal az is, hogy *a légifuvarozó bizonyos esetekben mentesülhet a felelőssége alól*.

² GOMBOS Katalin: A határon átnyúló elemeket tartalmazó jogviták bírói gyakorlata. *Iustum Aequum Salutare*, X. 2014/2. 15–22.

A követelés nem attól ‘nem vitatott követelés’, hogy az adott eljárás kötelezettje mentesülhet a felelősség alól. Nem vitatott követelésről beszélünk akkor, amikor ellentmondás hiányában az eljárás nem jogvitát dönt el, „hanem – a nem vitatott követeléssel összefüggésben – per nélkül keletkeztet végrehajtási jogcímet”.³ Megjegyzem, ilyen alapon a nemzeti fizetési meghagyásos eljárás sem előzhetne meg egyetlen kártérítési esetet sem, hiszen az is a „nem vitatott pénzköveteléseinek gyorsabb és hatékonyabb érvényesítése érdekében” született, ugyanakkor a magyar jogunk – esetleg az atomkár kivételével - nem is ismeri az abszolút felelősséget.

Szintén felmerült a tanulmányban a joghatóság tekintetében az EU FMH rendelet 6. cikkének (1) bekezdése folytán alkalmazandó 44/2001/EK rendelet⁴ (a továbbiakban: Brüsszel I.) és a Montreali Egyezmény egymáshoz való viszonya.

Gombos Katalin művében kitér arra, hogy az a Montreali Egyezményhez való uniós csatlakozás óta a nemzetközi jogirodalomban és a Bíróság értelmezésével sem tisztázott, hogy a Montreali Egyezmény kizárólagos elsőbbséget (*total preemption*) vagy részleges elsőbbséget (*partial preemption*) élvez az igényérvényesítés eljárási kérdéseit rendező egyéb uniós jogforrásokkal szemben. Kérdésként fogalmazza meg, hogy az alternatív európai igényérvényesítési eljárásban a joghatósági szabályokat a *lex speciális elvének* megfelelően az EU FMH rendelet szabályai szerint lehet figyelembe venni, vagy a Montreali Egyezmény elsőbbsége kiterjed a joghatósági kérdések meghatározására is, függetlenül attól, hogy perben vagy európai fizetési meghagyásos eljárásban kerül sor a kártérítési igény érvényesítésére.

„Másként megfogalmazva, a Montreali Egyezmény joghatósági szabályai-val összefüggésben kérdés, hogy a felperes választása szerint a kártérítés iránti kereset az egyik szerződő állam területén lévő bíróság előtt minden további feltétel teljesülése nélkül benyújtható, vagy annak a bíróságnak, amely előtt az igény érvényesítése történik, a tagállami eljárásjogi szabályok alapján illetékességgel kell rendelkeznie.”⁵

Álláspontom szerint, még ha el is fogadnánk, hogy a Montreali Egyezmény joghatósági szabályai nem alkalmazhatóak, az EU FMH rendelet és a Brüsszel-I.

³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: *Kommentár a fizetési meghagyásos eljáráshoz*. Budapest, Wolters-Kluwer Jogtár-kiegészítés, 2014.

⁴ A Tanács 44/2001/EK (2000. december 22.) rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2001. 01. 16. L 12.

⁵ GOMBOS i. m. 22.

rendelet megfelelő alkalmazása alapján a közjegyző akkor sem köteles elutasítani a kérelmet, ha a joghatósága nem kizárt, de egyetlen joghatósági okra sem alapítható. Az EU FMH rendelet 2. cikk (2) bekezdése felsorolja azokat a követelésköröket, amelyekre nem alkalmazható a rendelet.

A joghatóságot illetően pedig az EU FMH rendelet 6. cikkének (1) bekezdése a Brüsszel I. rendelettel való összhangban történő meghatározást írja elő a közjegyző részére, és a 6. cikk (2) bekezdése a Brüsszel I. rendelet 16. cikke (2) bekezdésének fogyasztót védő rendelkezését megismétli [Amennyiben a követelés valamely személy, a fogyasztó által, gazdasági vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződésre vonatkozik, és amennyiben a kötelezett a fogyasztó, a 44/2001 EK rendelet. 59. cikkének értelmében kizárólag azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyekben a kötelezett állandó lakóhellyel rendelkezik], az „összhangban történő meghatározás”, valamint az EU FMH rendelet. 11. cikk (1) bekezdésének rendelkezései [a bíróság elutasítja a kérelmet, amennyiben a [...] 6. [...] cikkben megállapított követelmények nem teljesülnek] alapján pedig az állapítható meg, hogy más okból nincs lehetősége a közjegyzőnek a kérelem elutasítására.

További érv, hogy a Brüsszel I. rendelet 25. cikke csak a 22. cikk tekintetében teszi kötelezővé a joghatóság hiányának hivatalbóli megállapítását – ami elutasítást eredményez –, a 16. cikk tekintetében nem.

Az EU FMH rendelet. 6. cikke álláspontom szerint épp azért ismétli meg a fogyasztót védő joghatósági rendelkezést, mert azt a Brüsszel I. rendelet nem rendelti hivatalból vizsgálni. Ebből következik, hogy az „összhangban történő meghatározás” nem jelent mást, minthogy a Brüsszel I. rendelet 25. cikkét megfelelően kell alkalmazni, vagyis csak a Brüsszel I. rendelet 22. cikk alapján – és a speciális rendelkezés folytán az EU FMH rendelet 6. cikkének (2) bekezdése alapján – lehet hivatalból megállapítani a joghatóság hiányát. (Ez a más tagállamnak fenntartott kizárólagos, azaz magyar szempontból kizárt joghatóság esete.)

A kötelezett pedig – a magyar fizetési meghagyásos eljáráshoz hasonlóan – az ellentmondásában közölheti a joghatóság hiányával kapcsolatos olyan kifogásait is, melyeket a közjegyző nem vizsgálhatott hivatalból.

Erre figyelemmel pedig a Pp. 45. és 46. §-ainak együttes értelmezéséből az következik, hogy a Kúria köteles az eljáró bíróságot kijelölni. Ez a bíróság már fog rendelkezni illetékességgel – legalábbis a Kúria kijelölő határozata alapján – és ez a bíróság már vizsgálhatja a közjegyző által nem vizsgálhatott esetleges joghatósági kifogást, és az adott esetben az eljárást a Pp. 157. § a) pontja alapján megszüntetheti.

Megjegyzendő, hogy 2015. január 10. napjától alkalmazandó a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1215/2012/EU rendelet,⁶ azaz az „új” Brüsszel I. rendelet. Bár az „új” Brüsszel I. rendelet területi és tárgyi hatálya változatlan a korábbi Brüsszel I. rendelethez képest, a tárgyi hatály alóli kivételek köre azonban némileg módosult, és kiemelendő, hogy az exequatur (végrehajthatóvá nyilvánítási) eljárás eltörlése került, azaz: valamely tagállamban hozott, az adott tagállamban végrehajtható határozat egy másik tagállamban is végrehajtható anélkül, hogy azt végrehajthatóvá kellene nyilvánítani.

Azonban a jelen tanulmány által érintett problémakörre az „új” Brüsszel I. rendelet sem ad megoldást, a korábban a 24. cikkben lévő rendelkezés szó szerint került átvételre az „új” Brüsszel I. rendelet 27. cikkében, azaz továbbra is valamely tagállam bírósága hivatalból csak akkor állapítja meg joghatóságának hiányát, amennyiben e bírósághoz olyan keresettel fordulnak, amelynek tárgyára vonatkozóan a 24. cikk alapján más tagállam bírósága rendelkezik kizárólagos joghatósággal.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2012. 12. 20. L 351/1.